

Universitätsbibliothek Wuppertal

Annæi Senecæ Tvm Rhetoris Tvm Philosophi Opera Omnia

Quid in eo contineatur sequens pagina indicabit

Seneca, Lucius Annaeus <Rhetor>

M.DC.XLVI., 1646

Ad Helviam matrem de consolatione

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1509](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1509)

L. ANNÆI SENECAE
ad Heluiam matrem.
DE CONSOLATIONE,

LIBER VNVS.

CAPVT I.

SEPER iam mater optima, impetum cepi consolandi te, ipse continui. Vt auderem, multa me impellebant. Primum videbat depositurus omnia incommoda, cum lacrymas tuas, etiamsi suppressere non potuissem, interim certe abstersissem. Deinde plus habiturum me auctoritatis non dubitabam ad excitandam te, si prior ipse consurrexissem. Præterea timebam, ne à me non victa fortuna aliquem eorum vinceret. Itaque utcumque conabar manu super plagam meam imposita, ad obliganda vulnera vestra reptare. Hoc propositum meum erant rursus quæ retardarent. Dolori tuo, dum recens sæuiter, sciebam occurrendum non esse, ne illum ipsa solatia irritarent, & accenderent. Nam in morbis quoque nihil est magis periculosum, nec perniciosum, quam immatura medicina. Expectabam itaque dum ipse vires suas frangeret, & ad sustinenda remedia mora mitigatus, tangi se ac tractari pateretur. Præterea cum omnia doctissimorum ingeniorum monumenta, ad compescendos moderandisque luctus composita euoluere, non inueniebam exemplum eius, qui consolatus suos esset, cum ipse ab illis comploraretur. Ita in re noua hæsitabam, verebarque ne hæc non consolatio, sed exulceratio esset. Quid quod nouis verbis, nec ex vulgari & quotidiana sumptis allocatione,

entione, opus erat homini ad consolandos suos ex ipso rogo caput alleuanti? Omnis autem magnitudo doloris modum excedentis necesse est, delectum verborum eripiat, cum sæpe vocem quoque ipsam intercludat. Vtunque connitatur, non fiducia ingenij, sed quia possum instar efficacissimæ consolationis esse consolator. Cui nihil negares huic hoc utique te non esse negaturam (licet cunctis morer contumax sit) spero, ut desiderio tuo velis à me modum statui.

CAP. II. VIDE quantum de indulgentia tua promiserim mihi: potentior me futurum apud te non dubito, quam dolorem tuum, quo nihil est apud miseros potentius. Itaque ne statim cum eo concurram, adero prius illi, & quibus excitetur, ingeram: omnia proferam, & rescindam quæ iam obducta sunt. Dicit aliquis: Quod hoc genus est consolandi, obliterata mala reuocare, & animum in omnium ærumnarum suarum conspectu collocare, vix vnus patientem? Sed is cogitet, quæcunque vsque eo perniciosa sunt, ut contra remedium conualuerint, plerumque contrariis curari. Omnes itaque luctus illi suos, omnia lugubria admouebo. Hoc erit non molli via mederi, sed vrere ac secare. Quid consequar? ut pudeat animum, tot miseriarum victorem, agrè ferre vnum vulnus in corpore tam cicatricoso. Fleant itaque diutius, & gemant quorum delicatas mentes eneruauit longa felicitas, & ad leuissimarum iniuriarum motus collabantur: at quorum omnes anni per calamitates transierunt, grauissima quoque forti & immobili constantia perferant. Vnum habet assidua infelicitas boni, quod quos sæpe vexat, nouissime indurat. Nullam tibi fortuna vacationem dedit à grauissimis luctibus: ne natalem quidem tuum excepit. Amisisti matrem statim nata, immo dum nascereris: & ad vitam quodammodo exposita es. Creuisti sub nouerca: quam tu quidem omni obsequio & pietate, quanta vix in filia conspici potest, matrem fieri coegisti. Nulli tamen non magno constitit & bona nouerca. Auunculum indulgentissimum optimum ac fortissimum virum, cum aduentum eius expectares amisisti. Et ne seuitiam suam fortuna leuiorem ducendo faceret, intra tricesimum diem, carissimum virum tuum, ex quo mater trium liberorum

eras, extulisti. tibi luctus nuntiatus est, omnibus quidem absentibus liberis: quasi de industria in id tempus coniectis malis tuis, ut nihil esset ubi se dolor tuus reclinaret. Transeo tot pericula, tot metus, quos sine intervallo in te incurstantes pertulisti. modo in eundem sinum, ex quo tres nepotes emiseras, ossa trium nepotum recepisti. Intra viciesimum diem, quam filium meum in manibus & in oculis tuis mortuum funeraueras, raptum me audisti. Hoc adhuc defuerat tibi, lugere viuos.

CAP. III. GRAVISSIMUM est ex omnibus, quæ unquam in corpus tuum descenderunt, recens vulnus: fateor. non summam cutem rupit, pectus & viscera ipsa diuisit. Sed quemadmodum ritones leuiter faucij tamen vociferantur, & manus medicorum magis quam ferrum horrent: ac veterani, quamuis confossi, patienter ac sine gemitu velut aliena corpora exsecrati patiuntur: ita tu nunc debes te fortiter præbere curationi. Lamentationes quidem & ululatus, & alia per quæ fere muliebris dolor tumultuatur, amoue. Perdidisti enim tot mala, si nondum misera esse didicisti. Ecquid vidcor tecum timide egisse? nihil tibi subdixi ex malis tuis, sed omnia coaceruata ante te posui. Magno id animo feci. Constitui enim vincere dolorem tuum, non circumscribere.

CAP. IV. VINCAM, puto, primum si ostendero nihil me pati, propter quod possim dici miser, nedum propter quod miseros etiam quos contingam faciam. Deinde si ad te transiero, & probauero, ne tuam quidem grauem esse fortunam, quæ tota ex mea pendet. Hoc prius aggrediar, quod pietas tua audire gestit, nihil mali esse mihi. si hoc tibi demonstrare non potero, ipsas res quibus putas premi, non esse intolerabiles, faciam manifestum. Sin id ciedi non potuerit, at ego mihi ipse magis placebo, quod inter eas beatus ero, quæ miseros solent facere. Non est quod de me aliis credas: ipse tibi, ne quid incertis opinionibus perturberis, indico me non esse miserum. Adiciam, quo securior sis, nec fieri quidem posse miserum.

CAP. V. BONA conditione gemitus sum, si eam non desce-

deseruerimus. Id egit rerum natura, ut ad bene viuendum, non magno apparatu opus esset. Vnusquisque facere se beatum potest. Leue momentum in aduentitiis rebus est, & quod in neutram partem magnas vires habeat. Nec secunda sapientem euehunt; nec aduersa demittunt. Laborauit enim semper, ut in se plurimum poneret, intra se omne gaudium peteret. Quid ergo? sapientem me esse dico? Minime. Nam id quidem si profiteri possem, non tantum negarem miserum me esse, sed omnium fortunatissimum; & in vicinum Deo perductum predicarem. Nunc, quod satis est ad omnes miseras leniendas, sapientibus viris me dedi; & nondum in auxilium mei validus, in aliena castra confugi, eorum scilicet, qui facile se & sua tuentur. Illi me iusserunt stare assidue, velut in praesidio positum; & omnes conatus fortunae, & omnes impetus prospicere multo ante quam incurrant. Illis grauis ipsa fortuna est, quibus est repentina. Facile eam sustinere potest, qui semper expectat. Nam & hostium aduentus eos prosternit, quos inopinata occupauit. At qui futuro se bello ante bellum parauerunt, compositi & aptati, primum, qui tumultuosissimus est, ictum facile excipiunt. Nunquam ego fortunae credidi, etiam si videretur pacem agere: omnia illa quae in me indulgentissime conferebat, pecuniam, honores, gloriam, eo loco posui, vnde posset ea sine motu meo repetere. Interuallum inter me & illam magnum habui. Itaque abstulit illa, non auulsit. Neminem aduersa fortuna comminuit, nisi quem secunda decepit. Illi qui munera eius velut sua & perpetua amaerunt, qui se propter illa suspici voluerunt, iacent & morerent, cum inualidos & pueriles animos, omnis solidae voluptatis ignaros, falsa & mobilia oblectamenta destituunt. At ille qui se laetis rebus non instauit, nec mutatis contrahit, aduersus vtrumque statum inuictum animum tenet, explorata iam firmitatis. Nam in ipsa felicitate quid contra infelicitatem valeret, expertus est. Itaque ego in illis quae omnes optant, existimaui semper nihil veri boni inesse: quin inania, & specioso ac decepturo furo circumlita iuueni, intra nihil habentia fronti simile. Nam in illis quae mala vocantur, nihil tam terribile ac

durum inuenio, quam opinio vulgi minabatur. Verbum quidem ipsum, persuasione quadam, & consensu, iam asperius ad aures venit, & audientes tanquam triste & execrabile ferit: ita enim populus iussit. Sed populi scita ex magna parte sapientes abrogant.

CAP. VI. REMOTO igitur iudicio plurium, quos prima rerum facies, vicunque credita est, auferret, videamus quid sit exilium: nempe loci commutatio est. Angustare videor vim eius, & quicquid pessimum in se habet subtrahere. Hanc commutationem loci sequuntur incommoda, paupertas, ignominia, contemptus. Aduersus ista postea configam. Interim primum illud intueri volo, quid acerbi afferat ipsa loci commutatio. Carere patria, intolerabile est. Aspice hanc frequentiam, cui vix vr̄bis immensa tecta sufficiunt. Maxima pars illius turbæ patria caret; ex municipiis & coloniis suis, ex toto denique orbe terrarum confluerunt: alios adducit ambitio, alios necessitas officij publici, alios imposita legatio, alios luxuria, opulentum & oportuna vitii locum quærens: alios liberalium studiorum cupiditas, alios spectacula. Quosdam traxit amicitia, quosdam industria, latam ostendendæ virtuti nacta materiam: quidam venalem formam attulerunt, quidam venalem eloquentiam. Nullum non hominum genus concurrat in urbem, & virtutibus & vitiiis magna pretia ponentem. Iube omnes istos ad nomen citari, & vnde domo quisque sit, quære. Videbis maiorem partem esse, quæ relictis sedibus suis venerit in maximam quidem ac pulcherrimam urbem, non tamen suam. Deinde ab hac ciuitate discede, quæ veluti communis patria potest dici, omnes vr̄bes circumi. Nulla est, vbi magnam partem peregrinæ multitudinis non inuenias. Nunc transi ab iis, quarum amœna positio & opportunitas regionis plures alluciet; deserta loca, & asperitimas insulas. Scythum & Seriphum, Gyarum & Cosuram pete. Nullum inuenies exilium, in quo non aliquis animi causa moretur. Quid tam nudum inueniri potest, quid tam abruptum vndique, quam hoc saxum? quid ad copias respicienti, ieiunius? quid ad homines immansuetius? quid ad ipsum loci situm horridius? quid ad cœli naturam intemperatius? plures tamen hic peregrini quàm ciues consistunt. Usque eo

ergo

ergo commutatio ipsa locorum grauis non est, vt hic quoque locus à patria quosdam abduxerit. Inuenio qui dicant, inesse naturalem quandam animis irritationem commutandi sedes, & transferendi domicilia. Mobilis enim & inquieta mens homini data est. Nunquam se tenet, spargitur, & cogitationes suas in omnia nota atque ignota dimittit, vaga, & quietis impatiens, & nouitate rerum lætissima: quod non miraberis, si primam eius originem aspexeris. non ex terreno & graui concreta corpore. ex illo cœlesti spiritu descendit. Cœlestium autem natura semper in motu est. Fugit, & velocissimo cursu agitur. Aspice sidera mundum illustrantia. Nullum eorum perstat. Labitur assidue, & locum ex loco mutat: quamuis cum vniuerso vertatur, in contrarium nihilominus ipsi mundo refertur, per omnes signorum partes discurrit perpetua eius agitatio, & aliunde alio commigratio est. Omnia voluntur. Semper in transitu sunt, & vt lex & naturæ necessitas ordinauit, aliunde alio deferuntur. Cum per certa annorum spatia orbis suos explicuerint, iterum ibunt per quæ venerant. I nunc, & animum humanum, ex iisdem quibus diuina constant compositum seminibus, moleste ferre puta transitum ac migrationem: cum Dei natura, assidua & citatima commutatione, vel delectet se, vel conseruet. A cœlestibus agendum te ad humana conuerte. Videbis gentes populoque mutasse sedem. Quid sibi volunt in medijs Barbarorum regionibus Græcæ vires? Quid inter Indos Persasque Macedonicus sermo? Scythia, & totus ille ferarum indomitarumque gentium tractus, ciuitates Achaïæ Ponticis impositas litoribus ostentat. Non perpetuæ hiemis sæuitia, non hominum ingenia, ad similitudinem cæli sui horrentia, transferentibus domus suas obfiterunt. Atheniensis in Asia turba est. Miletus lxxv. urbium populum in diuersa effudit. Torum Italiæ latus quod infero mari alluitur, maior Græcia fuit. Tuscos Asia sibi vindicat. Tyrj Africam incolunt, Hispaniam Pœni. Græci se in Galliam immiserunt, in Græciam Galli. Pyrenæus Germanorum transitus non inhibuit. per inauia, per incognita versauit se humana leuitas. Liberos coniugesque, & graues senio parentes traxerunt. Alij longo errore iactati, non iudicio elegerunt locum, sed lassitudine pro-

ximum occupauerunt. Alij armis sibi ius in aliena terra fecerunt. Quasdam gentes cum ignota peterent, mare hausit. Quasdam ibi confederunt, vbi illas rerum inopia deposuit. Nec omnibus eadem causa relinquendi querendique patriam fuit. Alios excidia urbium suarum hostilibus armis elapsos, in aliena, spoliatoribus suis expulserunt. Alios domestica seditio submouit, alios nimia superfluentis populi frequentia ad exonerandas vires emisit. Alios pestilentia, aut frequens terrarum hiatus, aut aliqua intoleranda infelicis soli vitia eiecerunt. Quosdam fertilis orae in maius laudatae fama corrupit. Alios alia causa exciuit domibus suis. Illud itaque est manifestum, nihil eodem loco mansisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidie aliquid in tam magno orbe muratur. Noua urbium fundamenta iaciunt. Noua gentium nomina, extinctis prioribus, aut in accessionem validioris, conuersis oriuntur. Omnes autem istae populorum transportationes, quid aliud quam publica exilia sunt.

CAP. VII. Quid tam longo te circuitu traho? Quid interest enumerare. Antenotem Parauij conditorem, & Euandrum in ripa Tiberis regna Arcadum collocantem? Quid Diomedem, aliosque quos Troianum bellum victos simul victoresque per alienas terras dissipauit? Romanum imperium nempe auctorem exulem respicit: quem profugum capta patria, exiguas reliquias trahentem, necessitas & victoris metus, longinqua quærentem, in Italiam detulit. Hic deinde populus quot colonias in omnes prouincias misit? vbiunque vicit Romanus, habitat. Ad hanc commutationem locorum libenter nomina dabat relictis aris sui trans maria sequebatur colonus senex. Res quidem non desiderat plucium enumerationem: vnum tamen adiciam quod in oculos se ingerit. Hæc ipsa insula sæpe iam cultores mutauit.

CAP. VIII. Vt antiquiora quæ vetusta obduxit, transeam, Phocide relicta, Graij, qui nunc Massiliam colunt, prius in hac insula confederunt. Ex qua quid eos fugauerit incertum est: vtrum cæli grauitas, an præpotentis Italice conspectus, an natura importuosi maris. Nam in causa non fuisse feritatem accolarum, eo apparet, quod maxi-

maxime tunc trucidat
repererunt. Transeam
colone ritus apparuit.
solumque genus calcar
retra quædam. Non
terram. I. quomodo
sine lux curat. Roma
alicia Spila. Tota
tas et populi. Va
quam eum cum ali
finita sine. Alia
Alfaldio facta. Vt
to parat. nunc
am. Alia
cum incommoda qu
meo pueri. Vt
etque rursus. n
fuit. Vt hoc puer
vnto sine sine
ta rursus. et
arum collata. Vt
ita. et quod
fuit. quomodo
comitatus. & p
ad illo. quomodo
est potens. omnia
peram amica. in
minima. appa
bilis consilium
dum est. vt in
non cederent. Q
nam potestatem
dicit. que nihil
tura gentis. an
per eum magis
tando nobilitate
des itaque. et
ppteremus

maximè tunc trucibus & inconditis Gallie populis se interposuerunt. Transferunt & Hispani: quod ex similitudine ritus apparet. Eadem enim tegumenta capitum, idemque genus calceamenti, quod Cantabris est, & verba quædam. Non totus sermo conuersatione Græcorum Ligurumque à patrio desciuit. Deductæ deinde sunt duæ ciuium Romanorum colonie: altera à Mario, altera à Sylla. Totiens huius aridi & spinosi faxi mutatus est populus. Vix denique inuenies vilam terram, quam etiam nunc indigenæ colant. Permixta omnia & inficitia sunt. Alius alij successit. Hic concupiuit quod alij fastidio fuit: ille ynde expulerat, eiectus est. Ita facto placuit, nullius rei eodem semper loco stare fortunam. Aduersus ipsam mutationem locorum, detractis certis incommodis quæ exilio adhærent, satis hoc remediij putat Varro doctissimus Romanorum, quod quocunque venimus, eadem rerum natura vtendum est. M. Brutus satis hoc putat, quod licet in exilium euntibus virtutes suas ferre secum. Hæc etiam si quis singula parum iudicat efficacia ad consolandum exulem, vtraque in vnum collata fatebitur plurimum posse. Quæratulum enim est quod perdidimus? Duo quæ pulcherrima sunt, quocunque nos mouerimus, sequentur: natura communis, & propria virtus. Id actum est, mihi crede, ab illo, quisquis formator vniuersi fuit, siue ille deus est potens omnium, siue incorporali ratio ingentium operum artifex, siue diuinus spiritus per omnia maxima, minima, æquali intentione diffusus, siue fatum & immutabilis causarum inter se cohærentium series: id, inquam, actum est, vt in alienam arbitrium, nisi vilissima quæque, non caderent. Quicquid optimum homini est, id extra humanam potentiam iacet: nec dari, nec eripi potest. Mundus hic, quo nihil neque maius, neque ornatius, rerum natura genuit: animus contemplator admiratorque mundi, pars eius magnificentissima, propria nobis, & perpetua, tamdiu nobiscum mansura, quamdiu ipsi manebimus. Alacres itaque & recti, quocunque res tulit intrepido gradu properemus.

CAP. IX. E M E T I A M V R quascunque terras, nullam inuenturi solum intra mundum, quod alienum

homini sit. Vndicunque ex æquo ad cælum erigitur acies,
 paribus intervalis omnia diuina ab humanis distant. Pro-
 inde dum oculi mei ab illo spectaculo cuius insatiabiles
 sunt, non abducantur, dum mihi lunam solemque intueri
 liceat, dum ceteris inhærere sideribus, dum ortus eorum,
 occasus, interuallaque, & causas inuestigare velocius
 meandi, vel tardius, spectare tot per noctem stellas mican-
 tes, & alias immobiles, alias non in magnum spatium ex-
 eutes, sed intra suum se circumagentes vestigium quasdam
 subito erumpentes, quasdam igne fuso perstringentes a-
 ctiem, quasi decidant, vel longo tractu cum luce multa præ-
 teruolantes: dum cum his sim, & cælestibus, qua homini
 fas est immiscer, dum animum ad cognatarum rerum
 conspectum tendentem, in sublimi semper habeam: quantum
 refert mea, quid calcem? Atqui non est hæc terra frugife-
 rarum aut laterum arborum ferax. Non magnis & nauig-
 abilibus fluminum alueis irrigatur. Nihil gignit quod aliæ
 gentes petant, vix ad tutelam incolentium fertilis. Non
 pretiosus hic lapis cæditur, non auri argentique venæ e-
 ruuntur. Angustus animus est quem terrena delectant.
 Ad illa abducendus est, quæ ubique æque apparent, ubi-
 que æque splendent: & hoc cogitandum est, ista veris bonis
 per falsa & præuè credita obstare: quo longiores porticus
 expedierint, quo altius turres sustulerint, quo latius vi-
 cos porrexerint, quo depressus æstiuus specus foderint, quo
 maiori mole fastigia cœnationum subuererint, hoc
 plus erit quod illis cælum abscondat. In eam te regionem
 casus eiecit, in qua latissimum receptaculum cala est. Næ-
 tu pusilli animi es, & sordide se consolantis, si ideo id for-
 titer pateris, quia Romuli casam nosti. Dic illud potius:
 Illud humile tugurium nempe virtutes recipit. Iam om-
 nibus templis formosus erit, cum illic iustitia conspecta
 fuerit, cum continentia, cum prudentia, pietas, omnium
 officiorum rectè dispensandorum ratio, humanorum di-
 uinorumque scientia. Nullus angustus est locus, qui hanc
 tam magnorum virtutum turbam capit; nullum exilium
 graue est, in quo licet cum hoc ire comitatu. Brutus in eo
 lib. quem de virtute composuit, ait se vidisse Marcellum
 Mityienis exulantem, & quantum modo natura hominis
 patereur, beatissimè viuentem, neque vnquam bonarum
 artium

artium cupidiorum quam illo tempore. Itaque adjicit, visum sibi se magis in exilium ire, qui sine illo rediturus esset, quam illum in exilio relinquere: O fortunatiorem Marcellum, eotempore quo exilium suum Bruto approbavit, quam pro populo Romano consulatum. Quamvis vir ille fuit, qui in admirationem sui abduxit hominem, etiam Catoni suo mirandum. Idem Brutus ait, C. Caesarem Mitylenas praevertentem, quia non sustineret videre deformatum virum. Ili quidem reditum impetrauit senatus publicis precibus, tam sollicitus ac moestus, ut omnes illo die Bruti habere animum viderentur, & non pro Marcello, sed pro se deprecari, ne exulis essent, si sine illo fuissent: sed plus multo consecutus est, quo die illum exulem Brutus relinquere non potuit, Caesar videre. Contigit enim illi testimonium utriusque. Brutus sine Marcello reverti se doluit: Caesar erubuit. Nam dubitas, quin ille tantus vir, sic ad tolerandum aequo animo exilium se ipse adhortatus sit? Ita te disciplinis imbuisti, ut scires omnem locum sapienti viro patriam esse. porro hic qui te expulit, non ipse per annos decem continuos patria caruit: propagandi sine dubio imperij causa: sed nempe caruit nunc esse trahit ad illum ad se Africa rurgentis belli minis plena, trahit Hispania, quae fractas & afflictas partes refouet; trahit Aegyptus infida, totus denique orbis, qui ad occasionem concessi imperij intentus est, cui primum rei occurret? cui parti se opponet? Aget illum per omnes terras victoria sua. Illum suspiciant & colant gentes: tu vis Bruto miratore contentus. Bene ergo exilium tulit Marcellus: nec quicquam in animo eius mutavit loci commutatio, quamvis eum paupertas sequeretur, in qua nihil mali esse, quisquis modo nondum pervenit in insaniam omnia subvertentis avaritiae atque luxuriae, intelligit. Quantum est enim, quod in tutelam homini necessarium sit & cui deesse hoc potest, vllam modo virtutem habenti? Quod ad me quidem pertinet, intelligo me non opes, sed occupationes perdidisse. corporis exigua desideria sunt: frigus submovere vult, alimentis famem ac sitim extinguere: quicquid extra concupiscit, vitij non visibus laboratur. non est necesse omne perscrutari profundum, nec strage animalium venerem onerare, nec conchy-

lia vltimi maris ex ignoto litore eruere. Dij istos deæque perdant, quorum luxuria tam inuidiosi impetij fines transcendit. Ultra Phasim capi volunt quod ambitiosam popinam instruat: nec piget à Parthis, à quibus nondum poenas repetimus, aues petere. Vndeque conuehunt omnia nota fastidientigula. Quod dissolutus delicijs stomachus vix admittat, ab vltimo portatur O ieano. Vomunt vt edant, edunt vt vomant. Epulas quas toto orbe conquirit, nec concoquere dignantur. Ista si quis despicit, quid illi paupertas nocet? Si quis concupiscit, illi paupertas etiam prodest. Inuitus enim sanatur: & si remedia ne coactus quidem recepit, interim certè dum nō potest, nolēti similis est. C. Cæsar, quem mihi videtur rerum natura edidisse, vt ostēderet quid summa vitia in summa fortuna possent, cœtius sestertio cœnauit vno die: & in hoc omniū adiutus ingenio, vix tamen inuenit quomodo prouinciarum tributū vna cœna fieret. O miserabiles, quorū palatum nisi ad pretiosos cibos non excitatur. Pretiosos autem, non eximius sapor aut aliqua faucium dulcedo, sed raritas & difficultas parandi facit. Alioquin si ad sanam illis mentem placeat reuerti, quid opus est tot artibus ventri seruientibus? quid mercaturis? quid vastatione sylvarum? quid profundis perseruatione? passim iacent alimenta, quæ rerum natura omnibus locis disposuit: sed hæc velut cæci transeunt, & omnes regiones peruiagantur, maria trajiciunt, & cum famem exiguo cibo possint federare, magno irritant.

CAP. X. LIBERT dicere: quid deducitis naues? quid manus & aduersus feras & aduersus homines armatis? quid tanto tumultu discurretis? quid opes opib. aggeritis? Non vultis cogitare, quam parua vobis corpora sint? Nonne furor & vltimus mentium error est, cum tam exiguum capias, cupere multum? Licet itaque augeatis census, promoueatis fines: nunquam tamen corpora vestra laxabitur. Cum bene accesserit negotiatio, multum militia retulerit: cū indagati vndique cibi coierint, non habebitis vbi istos apparatus vestros collocetis. Quid tam multa conquiritis? Scilicet maiores nostri, quorum virtus etiam nunc vitia nostra sustentat, infelices erant, qui sibi manu sua parabant cibum, quibus terra cubile erat, quorum tecta nondum auro fulgebant, quorum templa nondum gemmis renidebant.

Itaque

Itaque tunc per fictiles deos religiose iurabatur. qui per illos iurauerant ad hostem morituri, ne fallerent, redibant. Scilicet minus beate vivebat Dictator noster, qui Samnitum legatos audit, cū vilissimum cibum in foco ipse manu sua versaret, illa, qua iam sæpe hostem percusserat, laureamque in Capitolini Iouis gremio reposuerat, quam Apicius nostra memoria vixit, qui in ea vrbe, ex qua aliquando philosophi velut corruptores iuuenturis, abire iussi sunt, scientiam popinæ professus, disciplina sua sæculum infecit. cuius exitum nosse operæ pretium est. Cum sestertium millies in culinam congefisset, cum tot congiaria principum & ingens Capitolij vectigal singulis comestrationibus hausisset, ære alieno oppressus rationes suas tunc primum coactus inspexit. superfuturum sibi sestertium cæties computavit, & velut in vltima fame victurus, si sestertium cæties vixisset, veneno vitam finiuit. Quanta luxuria erat, cui sestertium centies egestas fuit? I nunc, & puta pecuniæ modum ad rem pertinere, non animi.

CAP. XI. SESTERTIUM centies aliquis extimuit: & quod alij voto petunt, veneno fugit. Illi vero tam prauæ menti homini vltima potio salubertima fuit. Tunc venena edebat bibebatque cum emensis epulis non delectaretur tantum, sed gloriaretur, cum vitia sua ostentaret, cum ciuitatem in luxuriam suam conuerteret. cum iuuentutem ad imitationem sui sollicitaret, etiam sine malis exemplis per se docilem. Hæc accidunt diuitias non ad rationem reuocantibus, cuius certi sunt fines: sed ad vitiosam consuetudinem, cuius immensum & incomprehensibile arbitrium est. Cupiditati nihil satis est: naturæ satis est etiam parum. Nullum ergo paupertas exulis incommodum habet: nullum enim tam inops exilium est, quod non alendo homini abunde fertile sit. An vestem, an domum desideraturus est exul? Si hæc quoque ad vsum tantum desiderabit, neque testum ei deerit, neque velamen. Æque enim exigue tegitur corpus quam alitur. Nihil homini datura quod necessarium sciebar, fecit operosum. Si desiderat saturatam multo conchylio purpuram, intextam auro, variisque coloribus distinctam & artibus, non fortunæ iste vitio, sed suo pauper est. etiam si illi quicquid amisit, restitueris, nihil ages. Plus enim restitudo deerit ex

eo quod cupit, quam exuli ex eo quod habuit. Si desiderabit aureis fulgentem vasis supellectilem, & antiquis nominibus artificum argentum nobile; æs paucorum infania pretiosum, & feruarum turbam, quæ quamvis magnam domum angustet, iumentorum corpora differta & coacta pinguescere, & nationum omnium lapides: ista congerantur licet, nunquam explebunt inexplibilem animum, non magis quam vllus sufficiet humor ad satiandum eum cuius desiderium non ex inopia, sed ex æstu ardentium viscerum oritur. non enim sitis illa, sed morbus est. Nec hoc in pecunia rantum aut alimentis euenit. Eadem natura est in omni desiderio, quod non ex inopia, sed ex vitio nascitur. quicquid illi congesseris, non finis erit cupiditatis, sed gradus. Qui continebit itaque se intra naturalem modum, paupertatem non sentiet: qui naturalem modum excedet, eum in summis opibus quoque paupertas sequetur. Necessariis rebus exilia sufficiunt: superuacuis nec regna. Animus est qui diuites facit. hic in exilia sequitur, & in solitudinibus asperrimis, cum quantum satis est sustinendo corpori, inuenit, ipsis bonis suis abundat, & fruitur. Pecunia nihil ad animum pertinet, non magis quam ad deos immortales omnia ista quæ imperita ingenia & nimis suis corporibus addicta suspiciunt. lapides, aurum & argentum, & magni leuatique mensarum orbis, terrena sunt pondera: quæ non potest amare sincerus animus, ac naturæ suæ memor, leuis ipse, & quando cunque emissus fuerit, ad summa emicaturus interim, quantum per moras membrorum & hanc circumfusam grauem sarcinam licet, celeri & volucris cogitatione diuina perlustrat. Ideoque nec exulare vnquam potest liber, & diis cognatus, & omni mundo omnique æuo par. Nam cogitatio eius circa omne cælum, & in omne præteritum futurumque tempus immittitur. Corpusculum hoc, custodia & vinculum animi, huc atque illuc iactatur. In hoc supplicia, in hoc atrocina, in hoc morbi exercentur. Animus quidem ipse sacer & æternus est, cui possit non injici manus.

CAP. XII. N E C me putes ad eleuanda incommoda paupertatis, quam nemo grauem sentit nisi qui putat virtutis tantum præceptis sapientum. Primum, aspice, quanto maior

maior pars sit pauperum, quos nihilo notabis tristiores sol-
 licitioresque diuitibus: immo nescio an eo lætiores sint,
 quo animus eorum in pauciora distrahitur. Transeamus
 à pauperibus: eamus ad locupletes. quàm multa sunt tem-
 pora, quibus pauperibus similes sunt? Circumcisæ sunt
 peregrinantium sarcinæ: & quotiescunque festinationem
 necessitas exigit, comitum turba dimittitur. Militantes
 quotam partem rerum suarum secum habent? cum om-
 nem apparatus castrensis disciplina submoueat. Nec tan-
 tum condicio illos temporum, aut locorum inopia pau-
 peribus exæquat. Sumunt quosdam dies, cum iam illos
 diuitiarum tædium cœpit, quibus humi cœnent, & remo-
 to auto argentoque, fistilibus vtantur. Dementes, hoc
 quod aliquando concupiscunt, semper timent. O quan-
 ta illos caligo mentium, quanta ignorantia veritatis exer-
 cet, qui fugiunt quod voluptatis causa imitantur. Me qui-
 dem, quotiens antiqua exempla respexi, paupertatis vti-
 solatiis pudet. quoniam quidem eo temporum luxuria
 prolapsa est, vt maius viaticum exulum sit, quam olim
 patrimonium principum fuit. Vnum fuisse Homero ser-
 uum, tres Platoni, nullum Zenoni, à quo cœpit Stoicorum
 rigida, ac virilis sapientia, satis constat. Num ergo quis-
 quam eos miseros vixisse dicer, vt non ipse miserimus ob
 hoc omnibus videatur? Menenius Agrippa, qui inter pa-
 tres ac plebem publicæ gratiæ sequester fuit, ære collato
 funeratus est. Atilius Regulus, cum Pœnos in Africa fun-
 deret, ad Senatum scripsit, mercenarium suum decessisse, &
 ab eo desertum esse: rus: quod Senatui publice curari, dum
 abesset Regulus, placuit. Fuit tanti seruum non habere,
 vt colonus eius populus R. esset. Scipionis filix ex ærario
 dotem acceperunt: quia nihil illis reliquerat pater. Æquum
 mercurus erat, populum R. tributum Scipioni semel
 conferre, cum à Carthagine semper exigeret. O felices vi-
 ros puellarum, quibus populus R. loco soceri fuit. Beatio-
 resne istos putas, quorum pantomimæ decies sestertio nu-
 bunt, quam Scipionem, cuius liberi à Senatu tutore suo in
 dotem æs graue acceperunt? Dedignatur aliquis pauper-
 tatem, cuius tam claræ imagines sunt? Indignatur exul a-
 liquid sibi deesse, cum defuerit Scipioni dos, Regulo
 mercenarius, Menenio funus: cum omnibus illis id quod

deerat, ideo honestius suppletum sit, quia defuerat? His ergo aduocatis non tantum tuta est, sed etiam gratiosa paupertas.

CAP. XIII. RESPONDERI potest: Quid artificiose ista didicis, quæ singula sustineri possunt, collata non possunt? Commutatio loci tolerabilis est, si tantum locum mures: paupertas tolerabilis est, si ignominia absit, quæ vel sola opprimere animos solet. Aduersus hunc, quisquis me malorum turba terreat, his verbis utendum erit. Si contra vnâ quamlibet partem fortunæ satis tibi roboris est, idem aduersus omnes erit. Cum semel animum virtus indurauit, vndique inuulnerabilem præstat. si auaritia dimisit, vehementissima generis humani pestis, moram tibi ambitio non faciet. Si vltimum diem non quasi poenam, sed quasi naturæ legem aspicias, ex quo pectore mortis metum eieceris, in id nullius rei timor audebit intrare. Si cogitas, libidinem non voluptatis causa homini datam sed propagandi generis: quem non violauerit hoc secretum & infixum visceribus ipsius exitium, omnis alia cupiditas intactum præteribit. Non singula vitia ratio, sed pariter omnia prosternt, in vniuersum semel viacit. Ignominia tu putas quenquam sapientem moueri posse, qui omnia in se reposuit, qui ab opinionibus vulgi secessit? Plus etiam quàm ignominia est mors ignominiola. Socrates tamen eodem illo vultu, quo aliquando solus triginta tyrannos in ordinem redegerat, carcerem iatruuit, ignominiam ipsi loco detractus. neque enim poterat carcer videri, in quo Socrates erat. Quis vique eo ad conspiciendam veritatem excæcatus est, ut ignominiam putet M. Catonis fuisse, duplicem in petitione præturæ & consularis repulsam? Ignominia illa præturæ & consularis fuit, quibus ex Carone honor habebatur, Nemo ab alio contemnitur, nisi à se ante contemptus est. Humilis & proiectus animus sit isti contumeliæ opportunus: qui verò aduersus grauissimos casus se extollit, & ea mala quibus alij opprimuntur, euertit, ipsas misérias insularum loco habet. quâdo ita affecti sumus, ut nihil æquè magnam apud nos admirationem occupet, quam homo fortiter miser. Ducebatur Athenis ad supplicium Aristides: cui quisquis occurrebat, deiciebat oculos, & ingemiscebat,

non

non tanquam in hominem iustum, sed tanquam in ipsam iustitiam animaduverteretur. Inuentus est tamen qui faciem eius inspueret. poterat ob hoc moleste ferre, quod sciebat neminem id ausurum puri oris. At ille absterfit faciem, & subridens ait comitanti se magistratui: Admone istum, ne postea tam improbe oscitet. Hoc fuit contumeliæ ipsi contumeliam facere. Scio quosdam dicere, contemptu nihil esse grauius, mortem ipsis potio rem videri. His ego respondebo, & exilium sæpe contemp-tione omni carere. Si magnus vir cecidit, magnus iacuit. Non magis illum putes contemni, quam cum ædium sacrarum ruinæ calcantur, quas religiosi æque ac stantes adorant.

CAP. XIV. QVONIAM meo nomine nihil habes, mater carissima, quod te in infinitas lacrymas agat, sequitur ut causæ tuæ te stimulent. Sunt autem duæ. nam aut illud te mouet, quod præsidium aliquod videris amisisse: aut, quod desiderium ipsum per se pati non potes. Prior pars mihi leuiter perstringenda est. Noui enim animum tuum, nihil in suis præter ipsos amantem. Viderint illæ matres, quæ potentiam liberorum muliebti impotentia exercent: quæ quia fœminis honores non licet gerere, per illos ambitiosæ sunt, quæ patrimonia filiorum & exhauriunt & captant, quæ eloquentiam commodando aliis fatigant. Tu liberorum tuorum bonis plurimum gauisa es, minimum vsa. Tu liberalitati nostræ semper imposuisti modum, cum tuæ non imponeres. Tu filia familias locupletibus filiis vltro contulisti. Tu patrimonia nostra sic administraisti, vt tanquam de tuis laborares, tanquam alienis abstineres. Tu gratiæ nostræ, tanquam alienis rebus vtereris, pepercisti: & ex honoribus nostris nihil ad te nisi voluptas & impensa pertinuit. Nunquam indulgentia ad vtilitatem respexit. Non potes itaque erepto filio desiderare, quæ incolumi nunquam ad te pertinere duxisti.

CAP. XV. ILL O omnis consolatio mihi vertenda est, vnde vera vis materni doloris oritur. Ego complexu filij carissimi careo; non conspectu eius, non sermone fruor. Vbi est ille, quo viso tristem vultum relaxaui, in quo omnes sollicitudines meas deposui? Vbi colloquia, quorum in-

explebilis eram? vbi studia, quibus libentius quam fœmina, familiarius quam mater, intereram? Vbi ille occurfus, vbi matre vifâ femper puerilis hilaritas? Adiciis istis loca ipfa gratulationum & conuictuum, &, vt necesse est, effcaciffimas ad vexandos animos, recentis conuefationis notas. Nam hoc quoque aduerfus te crudeliter fortuna molita est quod te ante tertium demum diem quam percuffus fum, fecuram, nec quicquam tale metuentem aggredi voluit. bene nos longinquitas locorum diuiferat: bene aliquot annorum absentia huic te malo præparauerat: redifti, non vt voluptatem ex filio perciperes, fed ne confuetudinem perderes. Si multo antea fuiffes, fortius tuiffes, ipfo interuallo defiderium molliente: fi non recessiffes, vltimum certe fructum biduo diutius videndi filium tuliffes. Nunc crudele fatum ita composuit, vt nec fortunæ meæ intereffes, nec absentia affuefceres. Sed quanto ista duriora sunt, tanto maior tibi virtus aduocanda est. & velut cum hoste noto, ac sæpe iam victo, acrius est congregendum. Non ex intacto corpore tuo sanguis hic fluxit, per ipsas cicatrices percuffa es. Non est quod vtaris excufatione nominis muliebris cui pæne concessum est, immoderatum in lacrymas ius, non immensum tamen: & ideo Maiores decem mensium spatium lugentibus viros dederunt, vt cum pertinacia muliebris moeroris publica constitutione deciderent: non prohibuerunt luctus, fed finierunt. Nam & infinito dolore, cum aliquem ex cariffimis amiferis, affici, stulta indulgentia est: & nullo, inhumana duritia. Optimum inter pietatem & rationem temperamentum est, & sentire defiderium & opprimere.

CAP. XVI. NON est quod ad quasdam fœminas respicias, quarum triftitiam femel sumptam mors finiuit. Nosti quasdam, quæ amiffis filiis, imposita lugubria nunquam exuerunt. A te plus exigit vita ab initio fortio: non potest muliebris excufatio contingere ei, à quo omnia vitia muliebria aferunt. Non te maximum sæculi malum impudicitia, in numerum plurimum adduxit. Non gemma te, non margarita flexerunt: non tibi diuitiæ, ve ut maximum generis humani bonum, refulferunt: non te bene in antiqua & fœuera institutam domo, periculosa etiam probri peiorum detorsit imitatio: non te fecunditatis tuæ, quasi

quasi exprobraret ætatem, puduit. Nunquam morte alia-
 tum, quibus omnis commendatio ex forma petitur, tu-
 mescentem vterum abscondisti, quasi indecens onus, nec
 intra viscera tua conceptas spes liberorum elisisti. Non
 faciem lenociniis ac coloribus polluisti. nunquam tibi pla-
 cuit vestis, quæ nihil amplius, quam vt nudam compone-
 ret: vnicum tibi ornamentum, pulcherrima, & nulli ob-
 noxiæ ætati forma: maximum decus visa est pudicitia.
 Non potes itaque ad obrinendum dolorem muliebri no-
 men prætere, ex quo te virtutes tuæ seduxerunt. ta-
 men debes à scæminarum lachrymis abesse, quantum, à vi-
 tiis. Ne femina quidem te sinent intabescere vulnere tuo,
 sed leuiori necessario mæore cito defunctam, iubebunt
 exurgere: si modo illas intueri voles scæminas, quas con-
 specta virtus inter magnos viros posuit. Corneliam ex
 duodecim liberis ad duos fortuna redegit. Si numerare
 funera Corneliæ velles, amiserat decem: si æstimare, a-
 miserat Gracchos. Flentibus tamen circa se, & fatum eius
 execraatibus interdixit, ne fortunam accusarent, quæ si-
 bi filios Gracchos dedisset. Ex hac scæmina debuit nasci,
 qui diceret in concione: Tu matri meæ maledicas, quæ
 me peperit? Multo mihi videtur animosior vox matris.
 Filius magno æstimabat Gracchorum natales: mater &
 funera. Rutilia Cottam filium secuta est in exilium, &
 vsque eo fuit indulgentia constricta, vt mallet exilium
 pati, quam desiderium: nec ante in patriam, quam cum fi-
 lio rediit. Eundem iam ruducem, & in Republ. florentem
 tam fortiter amisit, quam secuta est: nec quisquam lacry-
 mas eius post elatum filium notauit. In expulso virtutem
 ostendit, in amisso prudentiam. Nam & nihil illam à pie-
 tate deterruit, & nihil in tristitia superuacua stultaque de-
 tinuit. Cum his te numerati scæminis volo, quarum vitam
 semper imitata es, earum in coërcenda comprimadaque
 ægritudine optime sequeris exemplum. Scio rem non
 esse in nostrâ potestate, nec vllum affectum seruire: mi-
 nime verò eum qui ex dolore nascitur. Ferox enim, &
 aduersus omne remedium contumax est. Voluimus eum
 interim obruere, & deuorare gemitus: per ipsum tamen
 compositum fictumque vultum lacrymæ profunduntur.
 Ludis interim aut gladiatoribus animum occupamus, Ac

illum inter ipsa quibus auocatur spectacula, leuis aliqua desiderij nota subibit. Ideo melius est illum vincere, quam fallere. Nam qui aut delusus voluuptatibus, aut occupationibus abductus est, resurgit, & ipsa quiete impetum ad sciendum colligit. At qui rationi cessit, in perpetuum compositur. Non sum itaque monstratus illa; quibus vsos multos esse scio, vt peregrinatione te vel longa detineas, vel amœna delectes, vt rationum accipiendarum diligentia, patrimonij administratione multum occupes temporis, vt semper nouo te aliquo negotio implices. Omnia ista ad exiguum momentum profunt: nec remedia doloris, sed impedimenta sunt. Ego autem malo illum definire quam decipi. Itaque illo te ducō, quo omnibus qui fortunam fugiunt, confugiendum est, ad liberalia studia: illa sanabunt vulnus tuum, illa omnem tristitiam tibi euellent. His etsi nunquam assuesces, nunc vtendum erat: sed quantum tibi patris mei antiquus rigor permisit, omnes bonas artes non quidem comprehendisti, attingisti tamen. Vtinam quidem virorum optimus, pater meus, minus maiorum consuetudini deditus, voluisset te sapientum præceptis erudiri potius quam imbui. Non parandum tibi nunc contra fortunam esset auxilium, sed proferendum, propter istas quæ literis non ad sapientiam vtuntur, sed ad luxuriam instituuntur, minus est indulgere studiis passus. beneficio tamen rapacis ingenij plus quam pro tempore hausisti. Iacta sunt disciplinarum omnium fundamenta. Nunc ad illas reuertere, tutam te præstabunt illæ, consolabuntur illæ, delectabunt illæ: si bona fide animum tuum intrauerint. nunquam amplius intrabit dolor, nunquam sollicitudo, nunquam afflictiones irritæ, superuacua vexatio: nulli horum patebit pectus tuum. Nam ceteris vitiis iam pridem clusum est. Hæc quidem certissima præsidia sunt, & quæ sola te fortunæ eripere possint: sed quid dum in illum portum quem studia promittunt, perueneris, adminiculis quibus innitaris opus est, volo interim solatia tua tibi ostendere. Respice fratres meos: quibus saluis, fas tibi non est accusare fortunam. In vtroque habes quod te diuersa virtus delectet: alter honores industria consecutus est: alter sapienter contempfit. Acquiesce alterius filij dignitate: alterius quiesce, vtriusque pietate. Noui fratrum meorum
inti.

hitimos affectus, alter in hoc dignitatem excolit, ut tibi or-
 namento sit: alter in hoc se ad tranquillam quietamque
 vitam recepit, ut tibi vacet. Bene liberos tuos & in auxi-
 lium & in oblectamentum fortuna disposuit. potes alte-
 rius dignitate defendi, alterius otio frui. Certabunt in te
 officii: & vnus desiderium, duorum pietate supplebitur.
 Audacter possum promittete: nihil tibi deerit, præter nu-
 merum. Ab his ad nepotes quoque respice, Marcum blan-
 dissimum puerum, ad cuius conspectum nulla potest dura-
 re iustitia: nihil tam magnam, nihil tam recens in cuius-
 quam pectore fuerit, quod non circumfusus ille permul-
 ceat. Cuius non lacrymas illius hilaritas supprimat? cuius
 non contractum sollicitudine animum illius argutiæ sol-
 uant? quem non in iocos vocabit illa lasciuia? quem non
 in se conuertet & abducet infixum cogitationibus; illa
 neminem satiatura garrulitas? Deos oro contingat hunc
 habere nobis superstitem: In me omnis fatorum crudelitas
 lassata consistat: quicquid matri dolendum fuit, in me
 transferit: quicquid uitæ, in me. Floreat reliqua in suo sta-
 tu turba, nihil de orbitate, nihil de conditione mea que-
 rat. Fuerim tantum, nihil amplius dolituræ domus, pia-
 mentum. Tene in gremio tuo cito tibi daturam pronepo-
 tes Nouatillam: quam sic in me transtuleram, sic mihi as-
 etipseram, ut possit videri, quod me amisit, quamuis saluo
 patre, pupilla, hanc & pro me dilige. abstulit illi nuper for-
 tuna matrem: tua potest efficere pietas, ut perdidisse se
 matrem doleat tantum, non & sentiat. nunc mores eius
 compone, nunc formam. Altius præcepta descendunt, quæ
 teneris imprimuntur ætatis. Tuis assuescat sermonibus,
 Ad tuum fingatur arbitrium. multum illi dabis, etiamsi
 nihil dederis præter exemplum. Hoc iam tibi sollemne
 officium pro remedio erit. Non potest animum pie dolen-
 tem à sollicitudine auertere, nisi aut ratio, aut honesta oc-
 cupatio. Numerarem inter magna solatia patrem quoque
 tuum, nisi abesset: nunc tamen ex affectu tuo, quod illius
 interit cogita: intelliges, quanto iustius sit te illi seruari
 quam mihi impendi. quoties te immodica vis doloris in-
 uaserit, & sequi se iubebit, patrem cogita. cui tu qui-
 dem tot nepotes pronepotes ue dando effecisti ne v-
 nica esses: consummatio tamen ætatis actæ felici-

ter in te vertitur. Illo viuo, nefas est te quod vixeris queri.

CAP. XVII. MAXIMUM adhuc solatium tuum tacueram, sororem tuam, illud fidelissimum pectus tibi, in quod omnes curæ tuæ pro indiuiso transferuntur, illum animum omnibus nobis maternum. Cum hac tu lacrymas tuas misceuisti, in huius primum respirasti sinu. Illa quidem affectus tuos semper sequitur. In mea tamen persona non pro te dolet: illius manibus in urbem perlatus sum, illius pio maternoque nutricio per longum tempus æger conualui. Illa pro quaestura mea gratiam suam extendit: & quæ ne sermonis quidem aut claræ salutationis sustinuit audaciam, pro me vicit indulgentia verecundiam. Nihil illi seductum vitæ genus, nihil modestia, in tanta sceminarum petulantia rustica, nihil quies, nihil secreti & ad otium repositi mores obstiterunt, quo minus pro me etiam ambitiosa fieret. Hæc est, mater carissima, solatium quo reficiaris. Illi quantum potes te iunge, illius arctissimis amplexibus alliga. Solent moerentes ea quæ maximè diligunt, fugere, & libertatem dolori suo querere. Tu ad illam te, & quicquid cogitaueris, confer: siue seruare habitum istum velles, siue deponere, apud illam inuenies vel finem dolori tuo, vel comitem. sed si prudentiam perfectissimæ sceminae noui, non patietur te nihil profuturo moerore consumi, & exemplum tibi suum, cuius ego etiam spectator fui, narrabit. Carissimum virum amiserat, auunculum nostrum, cui virgo nupserat, in ipsa nauigatione: tulit tamen eodem tempore & luctum, & metum. euictisque tempestatibus corpus eius naufraga euexit. O quam multarum egregia opera in obscuro iacent. Si huic illa simplex admirandis virtutibus contigisset antiquitas, quanto ingeniorum certamine celebraretur vxor, quæ oblita imbecillitatis, oblita etiam firmissimis metuendi maris, caput suum periculis pro sepultura obiecit, & dum cogitat de viri funere, nihil de suo timuit: Nobilitatur carminibus omnium, quæ se pro coniuge vicariam dedit. hoc amplius; discrimine vitæ sepulchrum viro querere; maior est amor, qui pari periculo minus redimit. Post hoc nemo miratur, quod per sedecim annos, quibus maritus eius Ægyptum obtinuit, nunquam in publico conspecta est. Neminem
pro-

provincialem domum suam admittit : nihil à viro petiit, nihil à se peti passa est. Itaque loquax & ingeniosa in contumelias præfectorum provincia, in qua etiam qui vitauerunt culpam, non effugerunt infamiam, velut vnicum sanctitatis exemplum suspexit : & quod illi difficillimum est, cui etiam periculosi sales placent, omnem verborum licentiam continuit : & hodie similem illi, quamuis nunquam speret, semper optat. Multum erat, si per sedecim annos illam provinciam probasset : plus est, quod ignorauit. Hæc non ideo refero, vt eius laudes exequar, quas circumscribere est, tam parçè transcurrere : sed vt intelligas, magni animi esse sceminam, quam non ambitio, non avaritia, comites omnis potentia & pestes, vicerunt : non metus mortis eam, exarmata navi naufragium suum spectantem, deterruit, quo minus exanimi viro hærens, quæret, non quemadmodum inde exiret, sed quemadmodum efferret. Huic parem virtutem exhibeas oportet, & animû à luctu recipias, & id agas, ne quis te putet partus tui pœnitere. Cæterum quia necesse est, cum omnia feceris, cogitationes tamen tuas subinde ad me recurrere, nec quenquam nunc ex liberis tuis frequentius tibi obuersari : non quia illi minus cari sint, sed quia naturale est, manum sæpius ad id referre quod doleat : qualem me cogites, accipe. Lætum & alacrem, velut optimis rebus : sunt autem optimæ, quum animus omnis cogitationis expers operibus suis vacat, & modo se leuioribus studiis oblectat, modo ad considerandam suam vniuersique naturam, veri avidus insurgit. Terras primum, situmque earum quærit. Deinde conditionem circumfusi maris, cursusque eius alternos & recursus : tunc quicquid inter cælum terrasque plenum formidinis interiacet, perspicit, & hoc tonitribus, fulminibus, ventorum flatibus, ac nimborum niuisque & grandinis iactu tumultuosum spatium, tum peragratis humilioribus ad summa prærupit, & pulcherrimo diuinorum spectaculo fruitur : æternitatisque suæ memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus sæculis, vadit.